

GESCHILDERD IN OEGSTGEEST

In deze rubriek aandacht voor kunstenaars die in Oegstgeest hebben gewoond of gewerkt. Deze keer kijken we naar een bijzonder schilderij dat door Jan Toorop werd gemaakt.

Afb.1 Zelfportret, 1903, zwart krijt, Dor-drechts Museum

Opleiding

Jan Toorop (afbeelding 1) werd in 1858 geboren in Poerworedjo op Java, waar zijn vader een administratieve functie had. Vader Toorop was Nederlander, moeder half Indonesisch, half Chinees. In 1863 verhuisde het gezin naar het eiland Banka. Toen Jan negen jaar was werd hij naar Batavia gestuurd om er naar school te gaan. In 1872 moest hij naar Nederland om een middelbare school te volgen. Zijn oudere broer Charles was hem al voor gegaan. Jan woonde korte tijd in Leiden en in Den Haag. Het leren ging hem niet gemakkelijk af; hij was nogal dromerig van aard en tekende liever. Hij kreeg toestemming van zijn vader om naar de Polytechnische school in Delft te gaan. In 1880 werd hij toegelaten tot de Rijksacademie in Amsterdam. Hier raakte Jan Toorop bevriend met Jan Veth, Willem Witsen en Antoon der Kinderen. Met de laatste ging hij naar Brussel, in die jaren een belangrijk

kunstcentrum, waar zij lessen aan de academie volgden.

Les Vingt

Toorop vond in Brussel aansluiting bij een groep jonge kunstenaars die zich Les Vingt noemde. Deze groep, waartoe onder anderen James Ensor behoorde, organiseerde internationale tentoonstellingen van moderne kunst. Hier zag Toorop het werk van onder anderen Van Gogh, Gauguin, Cézanne en Seurat. Georges Seurat werd samen met Paul Signac gezien als de stichter van het Pointillisme. Deze stroming in de schilderkunst zet het streven van het Impressionisme naar weergave van licht en atmosfeer voort en wordt ook wel Neo-impressionisme of Luminisme genoemd. De verf wordt in stippen (vandaar 'point') of strepen op het doek aangebracht. Van een bepaalde afstand gezien versmelten de verfstippen met elkaar en krijgen een grotere intensiteit en schittering. Deze schildertechniek begon zich vanaf 1883 te ontwikkelen. Toorop was de eerste Nederlandse schilder die in deze techniek werkte.

Oegstgeest

'Bloembollenvelden bij Oegstgeest', dat ook wel bekend is onder de namen 'Novembermiddag' of 'Wilgen', is in de pointillistische stijl geschilderd (afbeelding 2). Op de voorgrond van het schilderij zien we een paar knotwilgen, die bijna kaal zijn, slechts een enkel goudgeel herfstblad is overgebleven. Door de lijnen wordt onze blik getrokken naar de achtergrond, waar we het silhouet van de 'Groene Kerk' zien. Wie goed kijkt ziet tussen de takken van de knotwilgen een man met een bollenmand. Voor het huis, rechts, hangt de was te drogen. Een vrouw is bezig in de moestuin. De kleuren zijn overwegend groen, oranjegeel en

paars. In tegenstelling tot Seurat en Signac werkte Toorop niet direct op het doek. Hij zette het schilderij, zoals hij het in gedachten had, uit op het canvas, vóór hij met olieverf de stippen aanbracht. Op het originele schilderij is dit nog steeds zichtbaar.

Hoewel in de rechterbovenhoek van het schilderij het jaartal 1885 staat, is het werk waarschijnlijk eind jaren tachtig geschilderd. Toorop dateerde zijn werk soms achteraf en was hierin niet bijzonder nauwkeurig.

Katwijk

In 1885 leerde Jan Toorop de Engelse Annie Hall kennen. Zij trouwden een jaar later en vestigden zich in Den Haag. In de jaren die volgden reisde het echtpaar veel naar Brussel en Engeland. In 1890 gingen Jan en Annie in Katwijk aan Zee wonen, waar een jaar later hun dochter Charley werd geboren. Zij zou later in haar vaders voetsporen treden en naam maken als kunstschilder. Het gezin verhuisde nog menigmaal, onder andere naar Den Haag, Amsterdam, Nijmegen en Domburg, waar twintig jaar lang de zomers worden doorgebracht. Jan Toorop overlijdt in 1928 in Den Haag. Jan Toorop heeft een veelzijdig oeuvre nagelaten. Hij heeft in verschillende stijlen en

technieken gewerkt, soms na elkaar, soms tegelijkertijd. Van 1889 tot 1894 was zijn werk nogal zwaar en somber, en zat het vol symboliek. Nadien breekt een periode aan waarin hij portretten en landschappen in verschillende stijlen maakt. Hij schildert enkele gepointilleerde duin- en zeegezichten, met intense, heldere kleuren en een krachtigere en bredere penseelstreek dan in zijn vroegere werk. Als Jan Toorop zich in 1905 tot het katholicisme bekeert, breekt weer een nieuwe fase in zijn werk aan. Met name Maria en de geboorte van Jezus hadden zijn belangstelling. Hij zou een belangrijke plaats innemen in de herleving van de kerkelijke kunst in Nederland. Zo zijn bijvoorbeeld de Kruiswegstaties in de St. Bernulphuskerk in Oosterbeek van zijn hand.

Literatuur:

Victorine Hefting, Jan Toorop, Den Haag 1989

Inemie Gerards en Evert van Uiter, Jan Toorop, Symbolisme in de kunst, Openbaar Kunstbezit 2, Den Haag 1994

Richard Bionda en Carel Blotkamp, De schilders van Tachtig, Nederlandse schilderkunst 1880-1895, Van Gogh Museum Amsterdam 1991

Ineke Oele-Kap

Afb.2 Bloembollenvelden bij Oegstgeest of Novemberrmiddag (wilgen) 1888/9, olieverf op doek, 65 x 77 cm., Haags Gemeentemuseum

